

Les Dones d'Aigua.

Les Dones d'aigua, també anomenades **Aloges, Goges, Encantades, Païtides, Nimfes de llacs o Fades**, són éssers femenins que habiten als indrets d'aigua dolça, es poden trobar als **rius, llacs, gorgs, estanys, balms, coves i fonts**.

Com a habitants de l'aigua, posseeixen les seves virtuts, i simbolitzen la vida i la fecunditat, tal com l'aigua permet la vida dels animals i fa créixer les plantes.

Les **Aloges** tenen molta similitud amb les **nimfes** greco-romanes, com elles representen la fecunditat i la gràcia, i es classifiquen segons on habiten.

Les dones d'aigua són sens dubte nimfes aquàtiques, de muntanya i de bosc, amb els mateixos trets que les **nàiades** gregues, però típicament catalanes.

Són éssers nocturns, els agrada emmirallar-se amb el reflex dels estanys a les nits de lluna plena i que la llum de les estrelles els acaroni el rostre i faci lluir els seus cabells daurats o pèl rojos.

Aquestes dones són el cànon de la bellesa femenina; la bellesa idíl·lica i onírica, els seus ulls verd maragda o blau profund, com estanys sense fons, brillen a les nits de lluna plena, mentre dansen plegades i insinuen el seu cos nu entre tals transparents i sinuosos.

Van vestides amb robes fines i riques, i al front hi duen una estela que enlluerna a aquell qui les veu. Algunes estan dotades d'unes precioses ales, de diversos colors, que les fan ser encara més seductores. Moltes posseeixen una vareta màgica i virtuosa feta de fusta d'avellaner, ja que només la fusta d'aquest arbre és apta per als encanteris i encisos.

Tenen una joventut eterna, malgrat tot no són immortals, però poden viure més de mil anys, conservant sempre la seva bellesa i les seves facultats.

Es considera que són de temperament innocent, però amb una alta autoestima i orgull per la seva bellesa, són bondadoses i procuren dotar de riquesa i benestar als voltants dels llocs on viuen.

Tendeixen a ajuntar-se en petits grups, i defensen fermament el seu territori. Procuren no tenir cap mena de relació amb els mortals, però a vegades es produeixen encontres inesperats, i llavors els mortals acostumen a no sortir-ne ben parats.

D'algunes s'explica que tenen la capacitat de transformar-se de dia en **merles d'aigua** i que els estanys on es banyen poden bullir de ràbia quan s'hi submergeix un estrany.

Fins fa poc, qualsevol excursionista es podria haver trobat en algun lloc amagat del bosc a una dona d'aigua prenent el sol asseguda sobre una pedra i amb els peus dins d'un rierol, mentre es pentinava la seva llarga cabellera daurada.

A les nits de lluna clara, era també possible trobar-les en algun paratge inaccessible, en el moment que aprofiten per a netejar i estendre la roba o per filar el lli.

Pasten farina i fan pa i coques, renten els seus vels durant la nit i els estenen de bon mati pels matolls.

En aquestes ocasions, la tradició diu que si algú n'aconseguia una penyora que s'haguessin deixat estesa, o una troca de lli, seria afortunat la resta de la seva vida; però també hi havia greu perill si les dones d'aigua s'adonaven del robatori; a qui els roba un vel l'encanten o el converteixen en pedra.

També es parla de persones que, havent passat la nit en algun bosc, havien escoltat les sever rialles, ja que solen celebrar orgies i banquetes en els seus palaus de vidre, situats sota algunes coves.

Dins les seves coves no hi passa el temps, de manera que qui hi ha estat, encara que hi hagi passat anys, hi surt tant jove com abans; per això les encantades són eternament joves.

Es creu que a la **nit de Sant Joan**, la més màgica de tot l'any, les dones d'aigua perden els seus

poders, i llavors no poden encantar als humans.

Un altre ritual diu que fer l'amor amb una fada la nit de Sant Joan porta saviesa, i s'adquireix el do d'entendre el parlar de les bèsties, la vida es dobla, es gaudeix de joventut eterna i es viu sempre més amb bona sort i fortuna.

Cal esmentar que hi ha unes deïtats anomenades **dones de fum** que són uns éssers de l'aire, germanes de les **llufes**, esperits eteris, representats com a dones bellíssimes, bondadoses amb el bondadós, desagraïdes amb el desagraït.

Al **Solsonès** s'anomena a les dones de fum **dones de fum i aigua**, així que és molt probable que aquestes estiguin també relacionades amb indrets d'aigua dolça; en algunes històries ens apareix el terme **llufa** o **dona de fum** fent referència a dones d'aigua.

A altres contrades es coneixen amb diferents noms:

A **Occitània** *daunas d'ayga*, a l'**Alvèrnia** *danne d'aigüe*, a **Astúries** *xanes*, a **Euskadi** *lamiak* i a **Cantàbria** *anjanas* o *mozas de agua*.

Localització Geogràfica.

Les **dones d'aigua** viuen en diverses zones del territori català.

Segons les tradicions, habiten dins dels gorgs profunds, en palaus encantats i acostumen a estar en reialmes presidits per una reina, que viu en el lloc més profund del gorg des del principi del món, quan encara no havien nascut els homes.

Les dones d'aigua tenen preferència per les zones més altes del **Pirineu**, a les comarques del **Pallars**, l'Alt Urgell, la Cerdanya i el Berguedà, la **Vall d'Aran**, el **Capcir**, el **Vallespir**, i **Andorra**, on acostumen a viure a **coves properes** als rius i llacs.

Al territori català es contemplen els següents indrets i regnes de dones d'aigua:

Al **Maresme**, a l'indret màgic de **Dones d'Aigua**, a **Sant Iscle de Vallalta**. Al **Montseny**, prop de **Santa Fe** i **Riells**, al **Vallès Oriental**, a **Puiggraciós**, al **Berguedà**, a la **Coma de Llenyot**, A la **Garrotxa**, a **Parets**, a l'**Alt Empordà**, a **Ordis** i **del Mont**, a **Banyoles**, a l'estany existeix un regne de dones d'aigua, les **Estunes**, al **Solsonès**, on s'anomenen **dones de fum i d'aigua**, vora la **Riera Salada**, al **Ripollès**, a les **coves de Rialb**, a **Ribes de Freser**, a la **Tosca del Pinatar**, al **Puigmal**, a l'**Alt Urgell**, a **Toloriu**, a la **Cerdanya**, les de **la Fou**. (**cova de la Fou**, a la vora de **Bor.**), Al **Rosselló**, les de **Sirac**, en ple **Canigó**, al **Conflent**, les de les **coves d'en Riubanys**.

Altres indrets:

A **Mirmanda**, **Galamús**, **Fontargent i Lanós**, **Sant Julià de Ramis**, **la Creu d'Olordre**, **Montsoriu**, **Montmany**, **Esponellà**, **Congost dels Collegats**, **Carançà**, **la Vall de Cabó**, **Sant Jordi de l'Empordà**.

En trobem també en coves:

la Fou (Cerdanya), **Coma llenyat** (Berguedà), d'**Ordis** i **del Mont** (Alt Empordà), **Puig-graciós** (Vallès Oriental).

*

Llegendes.

La inevitable fascinació que exerceixen les dones d'aigua sobre la gent que viu als apartats pobles ha donat lloc a una gran quantitat d'històries i llegendes.

El llegendari ens explica moltes històries d'amors i casaments entre goges i éssers humans que han d'acceptar les condicions que aquestes els fan. Generalment els exigeixen que per cap raó del món mencionin la naturalesa aquàtica de la noia. Quan l'home esmenta el mot "goja" o "dona d'aigua",

aquesta desapareix amb la fortuna i abandona el marit, però no pas els fills, als quals pentinarà i vestirà cada matí.

Altres vegades les dones d'aigua queden embarassades d'un mortal i necessiten ajuda per parir, car no en saben, i si alguna dona passa per casualitat i les ajuda també li paguen amb el segó que es transformarà en or sota una condició.

Al Montnegre, al Maresme.

Apel·les Mestres ens parla d'un **gorg Negre** a **Sant Iscle de Vallalta**, on es diu que les dones d'aigua estenen cada dia la bugada i si hom s'hi acosta, es pres per elles i endut dintre de la cova on resideixen.

S'explica que anys enrere, un pastor jove i ben plantat descansava vora les aigües de la riera. De sobte una melodia estranya i encisadora el va fer despertar del seu son profund, en guaitar el lloc d'on procedia la música va poder observar la dansa d'unes goges entre unes aigües que brillaven a la llum del firmament. El noi es va enamorar d'una d'elles i la següent nit de lluna plena es dirigí altre cop a mateix lloc i va materialitzar el seu amor amb la goja que estimava, que es va quedar prenyada. En el moment del part cap nimfa sabia què havia de fer i totes cridaven esmaperdudes, quan l'anciana de **Can "Patrias"** (la casa que queda més a la vora) passava per allà les va sentir i corre-cuita va baixar cap al gorg.

Un cop la criatura nascuda, les dones d'aigua varen oferir quelcom màgic a la velleta que havia ajudat a infantar el fill, però amb la condició que no ho mirés. ella no va resistir la temptació i va mirar, veient només grans de segó, així que els tirà tots a terra. En arribar a casa, la seva família quedà meravellada del davantal que duia la mestressa, ja que estava tot ple d'un polsim d'or. Llavors la dona va entendre el que havia passat: al mirar-lo l'or s'havia convertit en segó ! ... va córrer cap a l'estany i s'hi llançà sense pensar-s'ho dues vegades i va morir.

Respecte el jove que va deixar prenyada la dona d'aigua, va restar condemnat la resta de la seva vida i més enllà a vagar per les muntanyes del Montnegre cercant la seva estimada. A les nits de lluna plena encara es poden sentir els seus planys.

En aquestes terres també es conta la llegenda d'un jove que va agafar d'amagat una peça de roba de les dones d'aigua, però mentre se l'emportava se li va enganxar en un esbarzer i la tela s'anà desfilant. Així doncs, el noi es quedà sense roba i les dones d'aigua van refer la peça amb el fil que varen trobar pel camí.

Al gorg Negre de Gualba, al Montseny.

En aquest gorg, hi ha una entrada de mina anomenada "**Roca Babilla**", i es diu que aquesta mina arriba fins a **Mallorca**, i que les **encantades** de cada país van i vénen, de dia sent **merles** i de nit **dones d'aigua**. Quan algú les veu, queda convertit en pedra; si algú les toca, se l'emporten aigua andins i hi queda encantat la resta de la seva vida.

Una llegenda explica que l'amo de **Can Prat** un dia en fer-se tard, just quan començava a fosquejar, va anar a parar a aquest gorg negre i allí hi veié una dona d'aigua que es pentinava la seva llarga cabellera rossa a la llum de la lluna. Ell en va quedar enamorat, i li va declarar el seu amor. Ella al principi no el va voler escoltar, però de tant que hi va insistir al final va accedir a casar-s'hi, amb la condició de que no mencionés mai a ningú la seva veritable natura aquàtica. Van tenir dos fills molt bonics, nen i nena, que tenien la mateixa mirada humida de la seva mare. Però un dia ell li digué "dona d'aigua" i seguidament ella va retornar al gorg negre. Però cada nit sortia d'amagat a acotxar als seus fills i les llàgrimes que li queien es convertien en perles, que cada matí l'home recollia sense imaginar que eren de la seva dona.

Una altre llegenda del mateix lloc parla que des de temps remots al gorg negre hi vivien unes dones d'aigües tutelades per una dona de carn i ossos, una mena de mainadera.

Un bon dia, la dona es cansà d'aquella vida apartada dels seus i va decidir tornar al poble. Abans de marxar les dones volgueren fer-li un regal i li col·locaren sobre el davantal quelcom molt pesat, i posant-li la condició de que no el mirés sota cap concepte abans d'arribar a algun indret per on passés aigua. La dona inicià el seu camí, però després de recórrer un bon tros, no havent trobat cap rierol ni font, va caure en la temptació i decidí obrir el davantal. Llavors va descobrir amb sorpresa que portava un munt de segó, llavors va reaccionar amb empipament al sentir-se enganyada i va sacsejar el davantal, descobrint llavors una unça d'or i així va comprendre que el que realment havia portat era or, convertit ara en segó com a càstig a la seva curiositat.

Des de llavors, una font que es troba prop del lloc on perdé la seva fortuna passà a anomenar-se la "**Font d'Or**", d'on prové el nom d'una de les marques d'aigua mineral més conegudes.

A la font de les Païtides, al Montseny.

En aquesta muntanya s'hi troba l'anomenada font de les **Païtides** o **Païtides**, que és com la gent de la contrada anomena a aquests éssers aquàtics.

Molta gent va cada dia a buscar aigua a aquesta font, ja que es creu que aquesta aigua està plena de virtuts i va molt bé per a la salut.

[Guerau de Liost](#), escriptor i poeta del Montseny, descriu molt bé aquestes divinitats:

"A flotonades en els estanys,

juguen les fades a fer paranys...."

EL CONTE DE LA DONA D'AIGUA

Vet aquí una vegada a Bellvei, un poblet del Penedès, una família de pagesos vivia feliçment en una petita masia. L'hereu de la casa, en Jepet, era un jove fadrí que tenia més pardals al cap que ganes de treballar. Un dia, havent dinat i després d'ajudar a desparar la taula, la seva mare li va dir:
-Jepet, hauries d'anar a buscar una mica de llenya, s'acosta el fred i aviat haurem d'encendre el foc.

Després de rondinar una bona estona, el jove va creure. Va enganxar el matxo al carro i va anar cap al bosc que hi havia a prop del castell de la Muga. Tot d'una, quan passava al costat d'un canyar, va sentir la veu d'una noia; era la veu més dolça que mai havia escoltat.

-Qui ets tu? - li preguntà en Jepet. La noia era molt bonica. Tenia els ulls d'un blau profund com el mar, cabells d'un vermell encès i unes grans ales de papallona que el van deixar bocabadat.

-Sóc una dona d'aigua que visc al torrent de la Pallisseta.

-Una dona d'aigua?

-Es va estranyar el noi.

-Sí, les dones d'aigua som esperits màgics que vivim a la vora de torrents i rius.

Van estar parlant durant molta estona. La noia li va explicar que per a elles no passava el temps i sempre eren joves i maques. El Jepet de seguida va quedar-ne enamorat. Quan s'acomiadaven ella li demanà que sobretot no digués a ningú que l'havia vista.

La dona d'aigua el va avisar:

-Si expliques que m'has vist patiràs un encanteri.

-I què em podria passar? -li preguntà en Jepet.

-Doncs que et convertiries en una bestiola d'aigua dolça.

A casa, els pares estaven amoïnats. Volien renyar el seu fill per haver estat tant de temps fora, però quan el van veure arribar amb la cara blanca i tot tremolós, van voler saber què li havia passat.

-He sentit unes veus prop del canyar i m'he entretingut.

El Jepet no va dir que havia vist aquella noia tan maca i misteriosa. Aquella nit, a la vora del foc, els pares li van explicar històries de nois que havien desaparegut de forma estranya en aquell indret i li demanaren que per res del món s'hi tornés a apropar.

Però el Jepet, sense fer cas als pares, es veia en secret cada vespre amb la seva estimada. Un dia la dona d'aigua no va aparèixer. El jove pagès la va buscar per tot arreu i no la va trobar. L'enyorava tant que es passava els dies plorant.

Era tant l'amor que sentia per ella que un dia va prendre una decisió: dir-ho als seus amics. Si es complia l'encanteri i es convertia en una bestiola d'aigua, podria tornar a estar al costat de la seva enamorada, que era allò que més desitjava.

-No us ho creureu, però he conegut la noia més maca del món!

El Jepet els va explicar la història, però no li van fer cas i se'n van riure.

Aquella mateixa tarda el noi tornà al canyar. El Jepet va ser xuclat per una força misteriosa cap a les aigües del torrent. I així va ser com es va fer realitat el somni del jove de Bellvei: estar per sempre més al costat de la seva estimada tot i haver de convertir-se en una bestiola.

Alguna vegada encara es poden veure al voltant del torrent de la Pallisseta una dona d'aigua a sobre d'un capgros, que ben bé podrien ser els dos enamorats. Quan els veieu, aneu amb compte si ho expliqueu, perquè l'encanteri us podria transformar també en un animaló d'aigua dolça.

I conte contat ... ja s'ha acabat, i el d'avui ... és veritat!

- Cerca una rondalla titulada “ L'amo en Biel Perxanc i la dona d'aigua”